

UNGE KLIMAFRIVILLIGE

- En undersøgelse af klimabevægelsers kommunikation
om nødvendigheden af samfundsforandringer

Forfatter: Line Lund Mikkelsen, vidensmedarbejder i Ingerfair
Faglig redaktør: Frederik C. Boll, direktør i Ingerfair

Udgivet i 2021

ingerfair
udvikler bæredygtige
frivilligmiljøer

INDHOLDSFORTEGNELSE FOR RAPPORTEN

1. INDLEDNING	2
2. DATAINDSAMLING	5
3. ANALYSESTRATEGI	6
4. TO STÆRKE DISKURSER VI BØR LÆGGE MÆRKE TIL	7
4.1 State of emergency-diskurs	7
4.2 Hvem er de ansvarlige?	8
Det er alles ansvar	9
Generationsdiskurs	9
Magthavernes ansvar	10
4.3 Klimavenlig handling udebliver i diskurserne	13
Klimapolitik	14
Hvad er retmæssig klimahandling?	15
5. OPSUMMERING OG ANBEFALINGER	17
3 anbefalinger og opmærksomhedspunkter	17
6. REFERENCER	18

1. INDLEDNING

Formålet med undersøgelsen er at skabe viden om deltagelse og frivillighed i klimabevægelser. Det er vores forhåbning, at indsigt i den måde, klimabevægelser kommunikerer på, kan skabe værdi for foreninger og organisationer, der ønsker at tiltrække frivillige i grønne og klimarettede aktiviteter.

Derfor har vi foretaget en diskursanalyse af facebookdata fra tre centrale aktører i den danske klimabevægelse: Klimabevægelsen 350 (KB), Den Grønne Studenterbevægelse (DGSB) og Extinction Rebellion (XR).

Forud for case-udvælgelsen foretog vi en kortlægning af 'grønne/klima'-aktører i civilsamfundet. Dette gjorde vi med henblik på at få et overblik over, hvilke forskellige typer af aktører, der arbejder for en grøn omstilling.

I kortlægningen inddelte vi aktørerne efter, hvorvidt de arbejder med bedre klima/bæredygtighed/miljø/biodiversitet som kernesag, eller det kun udgør en del af deres mærkesager. Derudover inddelte vi dem i, hvordan de er organiseret ift., om det er medlemsorienteret eller samfundsorienteret. En anden væsentlig faktor, som har haft vores interesse, er, hvorvidt aktørerne tiltrækker unge engagerede. Dette har været sværere at vurdere, men er noget vi har undersøgt særligt gennem deres tilstedeværelse og tilslutningen af unge på Facebook, og hvordan de forskellige aktører bliver beskrevet i offentligheden.

Undersøgelsens tre cases er derfor udvalgt på baggrund af deres succes med at tiltrække mange unge til at engagere sig i debatten om klima og klimaløsninger. Grunden til, at vi finder det vigtigt at undersøge unges engagement i den grønne omstilling er, at vi mener, at vi gennem studier af ungdomsengagement kan få indblik i udviklingen af den kommende klimافرivillighed. Derved har vi fundet det vigtigt, at foreningerne har haft en stor tilslutning af særligt ungdomsgenerationen. Derudover har de bevægelser også gjort sig særligt bemærkede i den politiske debat om klima og klimaløsninger, hvorfor vi finder dem relevante.

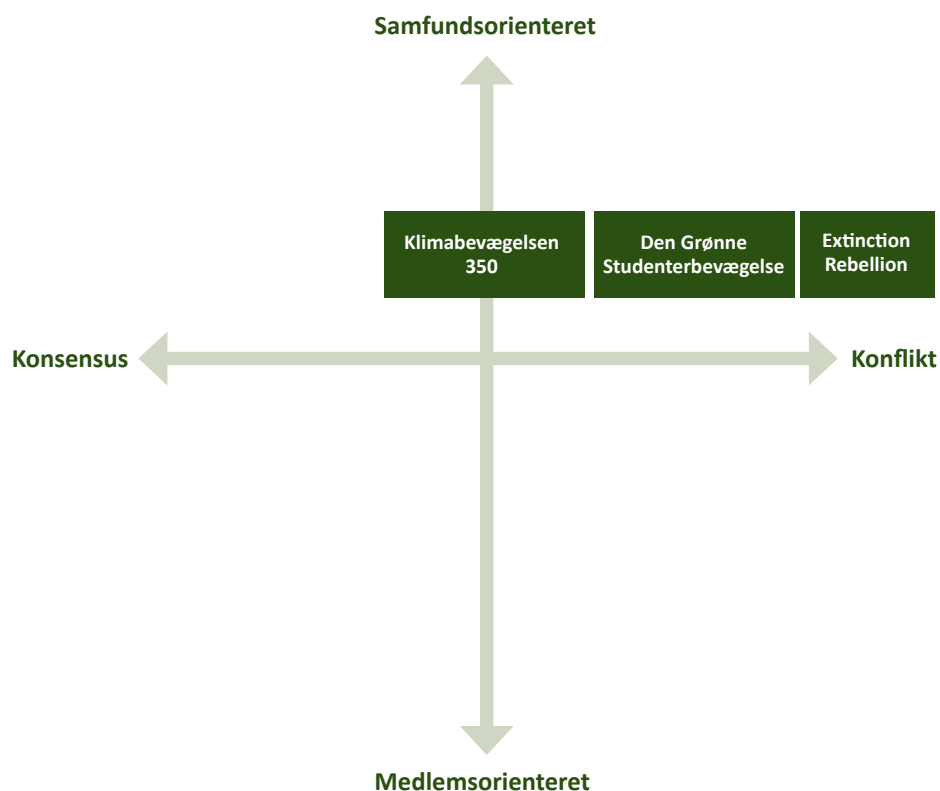
Både i kortlægningen og i kontekstanalysen af de tre cases har vi taget udgangspunkt i Ulla Habermanns idealtypologi for frivillige organisationer (Habermann 2007:353ff). Habermann opstiller i værket "En postmoderne helgen – om motiver til frivillighed" fra 2007 fire idealtyper for frivillige organisationer. Hun skelner i modellen mellem foreningernes rolle som konfliktorienteret og konsensusorienteret og forventningerne om medlemsorientering og samfundsorientering. De fire idealtypiske organiseringer er: Interesseorganisationen, der er rettet mod medlemmerne, folkebevægelsen, der er samfundsrettet, aktivitetsforeningen, der er medlemsrettet og lokalforeningen, som er rettet mod (lokal)samfundet (Habermann 2007:353ff). I praksis indeholder alle organisationer og foreninger ofte dele af de forskellige idealtyper, men ofte har de mere karakter af den ene eller anden idealtipe.

DGSB, KB og XR har alle mest karakter af idealtypen 'folkebevægelsen', da alle tre organisationer er politiske og ideologisk orienteret inden for klima og miljø. Derudover benævner de tre organiseringer sig selv som en bevægelse. KB og DGSB, fremhæver det direkte i deres valg af navn, mens XR, som det ligger i navnet, er et oprør og beskriver sig selv som "en gør-det-sammen bevægelse".

De tre bevægelser adskiller sig dog i deres konfliktorienterede eller konsensusorienterede rolle i samfundet. KB er mere konsensusorienteret i sin fremtoning og XR mere konfliktorienteret, mens DGSB er placeret et sted i midten. Jeg har i nedenstående figur placeret bevægelserne i Habermanns model for frivillige organisationer.

Figur 1: KB, DGSB og XR's placering i Habermanns model for frivillige foreningers rolle i samfundet

Bevægelsernes placering ift. konflikt og konsensus kommer særligt også til udtryk i de tre bevægelseres "Call to action". XR's rolle er mest konfliktorienteret, da deres handlinger består af fredelig civilulydighed og systemkritik. De arrangerer bl.a. aktioner, hvor de blokerer indgangen til konferencer, blokerer olieledninger, trafikken eller aktioner, hvor de med en kunstnerisk form visualiserer jordens udryddelse på deres egne kroppe. DGSB opfordrer også til civilulydighed, idet de opfordrer til skolestrejke. De kræver, at universiteternes undervisning bliver mere klima og miljøorienteret, så bæredygtighed og klima bliver pensum på alle uddannelser. Derudover er der et opgør med tidligere generationer og magthavernes manglende handle, hvilket vil blive udfoldet i den senere analyse.

Endeligt er der KB, som ift. de to andre er mere konsensusorienteret og mindre radikal i sin formidling. De beskriver sig selv som "Danmarks sammenslutning af klimagræsrodder", hvorfor de i højere grad fungerer som en paraplyorganisation for andre klimaorganisationer. Deres mere konsensusorienterede tilgang ses i deres ønske om at bygge bro på tværs af generationer og geografi.

De tre bevægelsers mere konsensus- og konfliktorienterede tilgang til at skabe samfundsmæssige forandringer er dels en pointe i sig selv og dels med til at give en kontekstforståelse for bevægelseernes diskursive praksis, da det er væsentligt at have diskursernes kontekst for øje i analysen.

2. DATAINDSAMLING

Vi har valgt at anvende diskursanalytisk metode, da denne metode er givende ift. at forstå, hvordan mennesker etablerer og skaber mening – i dette tilfælde mening om klimaforandringer (Jørgensen & Phillips 1999: 9). En fælles præmis for alle diskursanalyser er, at deres videnskabssteoretiske afsæt hviler på socialkonstruktivismen. Det betyder, at man ikke tror på en objektiv sandhed, men at viden om verden er indlejret i de historiske og kulturelle kontekster, hvorigennem de også konstrueres. I denne undersøgelse lægger vi os op ad diskurspsykologien, hvor sproget er udgangspunktet for analyse, og hvor det er gennem sproget, vi tilskriver fænomener og begivenheder betydning og mening (Potter &

Wetherell 1987: 17). I diskurspsykologien anses mennesker som aktive brugere af diskurser, hvormed de både former og omformer de konkrete kontekster (Potter & Wetherell 1987, Jørgensen & Phillips 1999). En diskurs er en bestemt måde at tale om og forstå verden på. En diskursanalyse er analysen af, hvordan mønstre i samfundet er med til at konturere og forme bestemte italesættelser og forståelser af verden (ibid.:9f). Når vi som mennesker udtrykker en holdning, trækker vi således på nogle mere 'faste' forståelser, normer og værdier om verden. Denne undersøgelses tilgang til diskurserne er, at vi som individer konstant former og omformer diskurser, men samtidig er vi også hele tiden styret af samfundets diskurser (ibid.:114). Disse betragtninger finder vi også relevante i forbindelse med data fra sociale medier, da det kan argumenteres, at sociale medier er med til at konstruere vores virkelighedsbillede og nyhedsstrøm.

Denne undersøgelses data udgøres af facebookdata fra de tre bevægelses facebooksider, hvor vi både har inddraget facebookopslag og kommentarspor fra perioderne 1. maj til 5. juni 2019 og 1. oktober til 31. oktober 2019. Perioden op til EU-parlaments- og folketingsvalget i 2019 er udvalgt på baggrund af, at klima og miljø spillede en central rolle til valgene. Derudover oplevede bevægelserne en stor tilslutning til blandt andet Folkets Klimamarch d. 25. maj 2019. Anden dataindsamlingsperiode udvalgte vi på baggrund af, at vi ønskede at vælge en periode, som forekommer mere som en 'normaltilstand' for bevægelsesernes kommunikation på Facebook, hvorfor vi udvalgte oktober 2019 uden vigtige politiske valg og før vedtagelse af klimaloven d. 6. december 2019.

Vores overvejelser ift. at anvende sociale medier som data er, at mange mobiliseringer sker gennem sociale medier. Sociale medier har de seneste år gjort det lettere og mere effektivt at mobiliserer mange mennesker om en given sag. Aktivisme via de sociale medier er også blevet kritiseret for ikke at føre til mere end cyberaktivisme. Dette viste sig dog ikke kun at være tilfældet i perioden op til EU-parlaments- og folketingsvalget i 2019, hvor særligt den unge generation mobiliserede sig og gjorde det til et klimavalg (Kongsager 2019).

Vi har kun indhentet data fra offentlige sider, hvorfor jeg ikke har indhentet tilladelser om at anvende udtalelser fra bevægelserne eller enkeltpersonerne, der udtaler sig på siderne (Kozinets 2020:196f). Vi har dog i analysen ikke nævnt enkeltpersoner ved navn, da deres person ingen relevans har for analysen.

3. ANALYSESTRATEGI

I undersøgelsen undersøger vi, hvordan klimabevægelserne skaber konstruktioner om klimaforandringer for at mobilisere og engagere til klimahandling. Vi ser på, hvordan både bevægelserne og individerne på de forskellige facebooksider betydningstilskriver klimaengagement.

Vores vej ind i analysen indbefatter en systematisk kodning af data, hvor vi i første omgang fokuserer på identificeringen af diskurser og opstiller hypoteser om deres funktioner. Vi lagde derfor ud med at identificere og kategorisere opslag og kommentarer, hvor klimaforandringer og -handling tilskrives en betydning. Et redskab, vi benytter, er at lede efter krisepunkter i diskussionerne, hvor flere personer er uenige om fremstillingen af klimaforandringer- og handlingerne (Jørgensen & Phillips 1999:132). Derudover har vi særligt øje for 'flydende betegnelser', hvor flere aktører benytter en bestemt betegnelse, men betegnelsen defineres forskelligt (Jørgensen & Phillips 1999:153f). I denne undersøgelse udgør 'De ansvarlige' f.eks. en diskursorden bestående af flere forskellige diskurser om, hvem der er de ansvarlige for klimaforandringerne.

Vi har i første omgang kodet dataet fra KB, DGSB og XR adskilt for derefter at lokalisere eventuelle ligheder mellem dem. Vi har hele tiden bevæget os frem og tilbage mellem opstillingen af diskurser og empirien for at sikre undersøgelsens virkelighedsgehalt og validitet.

4. TO STÆRKE DISKURSER VI BØR LÆGGE MÆRKE TIL

Vi vil i analysen fremhæve to forskellige diskurser: 'State of emergency-diskurs' og diskursen om 'De ansvarlige'.

En meget stærk og fremtrædende diskurs, der bliver anvendt på tværs af facebooksiderne, er en 'State of emergency-diskurs', som anvendes til at skabe engagement. Den anden og mere flydende diskurs, vi vil fremhæve i rapporten her, er diskursen om 'De ansvarlige'. I diskursen om de 'De ansvarlige' er der flere forskellige, der betegnes som de ansvarlige, hvorfor jeg beskriver det som en mere flydende diskurs.

4.1 State of emergency-diskurs

Den eksisterende viden om klimaforandringerne har været kendt i mange år, men verden har ikke formået at ændre de negative forandringer inden for klima, miljø og biodiversitet. Det er omdrejningspunktet i den nødstilstands-diskurs, som de tre klimabevægelser anvender til at skabe klimaengagement. Klimabevægelserne anvender den eksisterende viden om klimaforandringer og den manglende handling på området til at skabe en diskurs om, at vi er i en klima- og miljømæssig nødstilstand.

Der er naturligvis nuancer i de tre bevægelses diskurser og særligt også i deres opfordring til engagement. I XR tror man ikke længere på de almene demokratiske metoder til at skabe politiske forandringer, mens man i KB opfordrer til at sende en mail til klimaminister Dan Jørgensen, dele og 'like' opslag og møde op til demonstrationerne. Passagerne herunder illustrerer både, hvordan de tre bevægelser anvender nødstilstandsdiskursen og opfordrer til handling:

*"(...) 80% af verdens fossilebrændsler skal blive i Jorden hvis vi overhovedet skal kunne drømme om at forhindre klimakollaps, så selvfølgelig skal den danske andel deraf blive i Jorden. Vi har jo råd til at lade det ligge!
Send en mail til Dan Jørgensen på efkm@efkm.dk.
Det betyder mere end du kan forestille dig!"
(Klimabevægelsen 350, 27. oktober 2019)*

*"I forbindelse med dagens aktion på oliehavnen i Aarhus udtaler
Esben Rude fra Extinction Rebellion:
"Vi har kendt til klimaforandringerne i 70 år. Hvordan skal jeg kunne læne mig tilbage og håbe, det bliver løst? Hvordan skal jeg kunne tro på, at de almene demokratiske metoder som demonstrationer, underskriftindsamlinger og politiske forhandlinger virker, når CO2-udledningerne igen sidste år slog rekord?
Vi har pligt til at handle på den viden om klimakrisen som vi tydeligvis har siddet på i mange år, og som Greta Thunberg og tusindvis af klimaforskere i årevis har råbt os lige ind i hovedet om.
Jeg er nødt til at udtrykke min frustration og frygt på denne måde for at føle, at jeg har gjort, hvad jeg kunne," siger Esben Rude.
I Extinction Rebellion nægter vi at se passivt til, mens verden brænder.
Gør du?"
(Extinction Rebellion, 3. juni 2019)*

*”FN: EN GLOBAL BIODIVERSITETSKRISE TRUER MENNESKEHEDENS LIVSGRUNDLAG !
Kl. 13 i dag dansk tid udkom United Nations-organisationen IPBES en 1800 siders lang rapport, der tegner et sort billede af vores klima- og biodiversitetskriser.
75 procent af naturområder på land er blevet ændret væsentligt af mennesker.
Op imod 1 million dyre- og plantearter risikerer at blive udryddet.
Vi må vende kursen nu - vi kan ikke se til, mens vores livsgrundlag smuldrer”
(Den grønne studenterbevægelse, 6. maj 2019).*

Som det fremgår i ovenstående citater, så er der et klart budskab om, at vi er nødt til at vende den nuværende udvikling. Ud over at bevægelserne opfordrer til forskellige typer af handling, så benytter de også forskellige moralske argumenter for handling. I KB bruger de et økonomisk argument, om, ”Vi har jo råd til at lade” de danske fossile brændsler ligge i jorden. Dermed kan det være et tegn på, at de forsøger at udfordre de økonomiske argumenter, der ofte kommer frem i klimaløsningsdebatten.

XR argumenterer i højere grad ud fra en pligtfølelse; at vi som mennesker har pligt til at handle på baggrund af den eksisterende viden. En pligt systemet ikke har levet op til i over 70 år. De har ikke længere troen på, at det kan løses gennem almene demokratiske metoder. Derudover bunder Esben Rudes motivation, som citeres i opslaget, i en frustration og en frygt for konsekvenserne ved klimaforandringerne.

DGSB’s diskurs for handling bygger også på en nødsaget trang til at gøre noget - ”vi kan ikke se til, mens vores livsgrundlag smuldrer” (Den grønne studenterbevægelse, 6. maj 2019). Det kan argumenteres, at DGSB gør det til et spørgsmål om menneskehedens eksistensgrundlag og derved et spørgsmål om liv og død. Klimaforandringer gøres derved nærværende og relevante for folket, da det ikke ’blot’ handler om naturen, dyre- og plantearter, men om menneskets overlevelse.

Bevægelserne er i høj grad også bevidste om sprogets konstruerende kraft. I et opslag på DGSB’s facebookside oplyser de om, hvordan ’klimaforandringerne’ er blevet et naturligt ord at anvende, hvorfor det kræver mere dramatiskeordvalg som ’krise’ og ’nødsituation’ (Den grønne studenterbevægelse, 18. maj 2019). I et opslag fra d. 1. maj skriver de, at ”Hvis ikke vi anerkender det som en krise, kan vi heller ikke behandle det som en krise” (Den grønne studenterbevægelse, 1. maj 2019).

KB skriver i en kommentar d. 2. maj, at de ikke har lavet en officiel udtalelse, men støtter op om idéen med at erklære klima-undtagelsestilstand, da det sætter klimakrisen op på dagsordenen (kommentar 2. maj 2019).

Klima- og miljøbevægelsernes udmeldinger indeholder en angst for fremtiden, for børn og unges fremtid og for dyre- og plantearters udryddelse, hvis nuværende udvikling fortsætter. Som ovenstående indikerer, benyttes viden og sproget til at skabe en ”state of emergency”. En diskurs, som bruges til at skabe engagement og råbe politikkerne og magthaverne op.

4.2 Hvem er de ansvarlige?

Et centralt omdrejningspunkt i klimabevægelsernes diskurs er spørgsmålet om ansvar. Her eksisterer der flere forskellige diskurser om, hvem der bærer et ansvar for klimakrisen. Der eksisterer særligt tre sideløbende diskurser: en diskurs om, at det er alles ansvar, en anden diskurs placerer ansvaret hos magthaverne – her forstået som politikere, medier og økono-

miske magthavere, såsom olie- og gasselskaber. En sidste diskurs planter ansvaret hos voksne og den ældre generation, der stiltiende har ladet tingene stå til.

Diskurserne er mere eller mindre fremtrædende i alle tre bevægelers kommunikation på Facebook, dog er generationsdiskursen mest dominerende hos DGSB, magthaverdiskursen er mest dominerende hos XR. Mens diskursen om, at det er alles ansvar, går på tværs af alle bevægelserne. I det følgende vil diskurserne 'Det er alles ansvar', 'generationsdiskursen' og 'magthavernes ansvar' blive præsenteret med empiriske eksempler.

• *Det er alles ansvar*

Det er afgørende, at alle ændrer adfærd og tager ansvar, hvis vi skal vende den nuværende udvikling af klimaet. Det er omdrejningspunktet i diskursen 'det er alles ansvar'. Der er mange forskellige nuancer ift., hvordan man tager individuelt ansvar, men væsentligt er, at vi som forbrugere kan gøre en forskel, om det er at spise mindre kød eller købe økologisk og miljøvenligt. Derudover opfordres der også til, at man skal være en torn i øjet og begynde at ødelægge stemning til konfirmationer og familiefødselsdage, da det er vigtigere at sætte klimaet allerhøjest på dagsordenen end at snakke sit klimafor nægtende familiemedlem efter munden (Klimabevægelsen 2. maj 2019, Den grønne studenterbevægelse 4. maj 2019). Diskursen indeholder dermed både ens eget forbrug og adfærdsmæssige ansvar og individets ansvar for at ytre sine meninger og holdninger til andres adfærd og holdninger.

Citaterne herunder er fra et kommentarspor fra DGSB's facebookside under et opslag vedrørende den førte klimapolitik, som sammenlignes med et spil plat og krone (Den grønne studenterbevægelse, 2. maj 2019):

Person A: "ALLE... Som i ALLE har selv en forpligtigelse. Når det går for langsomt ad politisk vej, må du og jeg presse MAX på som FORBRUGER. Total fokus på at købe økologiske og miljøvenlige produkter. Gider du ikke at være vegetar /veganer, så køb i det mindste kød, som ikke er pumpet og fyldt med penicillin. Og lad alt det andet l... stå på hylderne. Tal med personalet / chefen om hvad du vil have (set ud fra et klimaperspektiv). Vær synlig som forbruger, så rykker det i det mindste der!"

Person B: "Det er jo fint, at "vi vil have klimahandling nu", men vi kommer ikke udenom, at vi selv skal være med til at lave den. Hver og en af os må starte med sig selv og tage øget ansvar for egne handlinger ... her og nu

Person C: "ja, og det udelukker ikke at vi efterlyser at Politikerne kommer ind i kampen og regulerer samfundet så det bliver lettere for os at handle klima-rigtigt på individuelt basis. For slet ikke at nævne den magt de har over den infrastruktur vi har og hvorvidt den skal være grøn eller fossil." (Den grønne studenterbevægelse, 2. maj 2019)

Ovenstående dialog trækker på to overordnede perspektiver ift., hvordan vi skaber forandringer. Nemlig individualiseringen, hvor al forandring sker på baggrund af individuelle handlinger, og den politiske kollektivismen, hvor man tror på, forandringer bedst nås gennem en bevidst central styring. Eller med andre ord, om forandringer bliver skabt nedefra eller skal reguleres oppefra. Som tidligere nævnt opfordrer bevægelserne til politisk handling, hvorfor

man kan argumentere for, at de i høj grad anvender en kollektivistisk tilgang ift. at skabe forandringer. Person A og B abonnerer dog mere på en individualistisk forståelse af, hvordan vi ændrer klimaets udvikling.

• **Generationsdiskurs**

I foråret 2019 var det de unge, der gik på gaden for at råbe politikerne op. Rigtig mange unge organiserede sig, hvilket DGSB også er udsprunget fra. Generationsdiskursen kan anses som todelt, da den både anvendes til at placere et ansvar for klimaforandringerne og den manglende handling, men også til at placere ansvaret for at sikre en bedre fremtid. Nedenstående to kommentarer eksemplificerer, hvordan ældre generationer pålægger ungdommen et ansvar for at ændre den nuværende udvikling:

"I unge mennesker må gøre en MEGA indsats for Vores klima!"

(Den grønne studenterbevægelse, 2. maj 2019)

*"Ja tak ungdom. Os, der er ældre vil de ikke høre på, men I kan gøre forskellen.
I er de eneste tror jeg. :)"*

(Den grønne studenterbevægelse, 16. maj 2019)

Samtidig er der også en tydelig positionering, hvor ungdomsgenerationen ønsker at gøre op med tidligere generationers livsførelse. I et opslag fra DGSB står der i versaler "VI TAGER MI-KROFONEN FRA "DE VOKSNE" (DGSB d. 11. maj 2019). Her sættes voksne i gåseøjne, hvilket kan læses som et udtryk for, at de voksne ikke har levet op til deres ansvar. Det er som nævnt særligt en diskurs, der skabes af DGSB. DGSB bruger generationsdiskursen til at påtage sig et ansvar for at skabe forandringer. Der kan argumenteres for, at der deri ligger en indbygget kritik af tidligere generationers manglende evne til at skabe forandringer. I et andet opslag fra DGSB citeres Klimamarch-arrangør fra DGSB Frida Katz-Kolberg, hvor hun fortæller, at det ikke er et oprør mod hendes forældres generationer, men et opgør med de eksisterende normer (Den grønne studenterbevægelse, d. 24. maj 2019). Det er derfor en kritik af tidligere generationers livsførelse.

Vi ser dog et skifte i diskursen over tid, mens den diskurs, DGSB trækker på frem til valget i juni 2019, er mere konfrontatorisk, får den en mere forsonende karakter i empirien indsamlet i oktober 2019 (Klimabevægelsen 2. oktober 2019, Den grønne studenterbevægelse 2. oktober 2019). Her bliver der blandt andet lavet en generationspagt, hvor det handler om, at alle på tværs af alder har et ansvar for at skabe forandringer.

Dette kan skyldes, at der også opstod forskellige diskurser om, hvorvidt ungdommen eller ældre generationers livsførelse er mest bæredygtig. Nedenstående citater eksemplificerer, hvordan DGSB's positionering som unge og som de ansvarlige bliver udfordret:

Person A: "Skulle vi ikke være enige om, at alle aldersgrupper er noget værd, og at det er vigtigt at vi står sammen i stedet for at deles op i unge og gamle og dem midt imellem, der er jo mange både unge og gammel, der synes at det er vigtigt at vi forbedre klimaet NU. Alle sammen!"

(Den grønne studenterbevægelse, 26. maj 2019)

Person B: "Pas nu på i ikke blir aldersfacister. Vi er altså en hel del over 50, der kæmper og har kæmpet i årevis for at handle på klimaets vegne. Lad os nu støtte op om klimaet sammen og koncentrere os om det 🙏🌸"
(Den grønne studenterbevægelse, 26. maj 2019)

Ovenstående citater udfordrer diskursen om, at det er unges ansvar og de ældres skyld. Person A gør op med den "os og dem" forståelse, personen oplever, diskursen frembringer, men trækker muligvis i højere grad på den diskurs om, at det er 'alles ansvar'. Samme diskurs trækkes på af Person B, hvor personen også minder om, at klimakampen ikke er en ny kamp, men at der også er personer over 50 år, der har kæmpet samme kamp i årevis. Det er derved muligvis et opgør med diskursen om, at det ofte er unge, som bringer fremskridt og forandringer i samfundet.

• **Magthavernes ansvar**

Den sidste diskurs, vi vil fremhæve i analysen her, er diskursen om, at det er magthavernes ansvar. Magthaverne skal forstås som politikerne, medier og økonomiske magthavere, såsom olie- og gasselskaber. Diskursen rummer en kapitalisme- og systemkritik – eller med andre ord, at kapitalismens værkspadigme skal bekæmpes, før vi kan vende klimaets udvikling. Som nævnt er denne diskurs mest udbredt på XR's facebook side, men der bliver også trukket på diskursen på DGSB's og KB's facebooksider.

I et opslag på KB's facebookside vedrørende, hvem der er de skyldige, bliver olieselskabernes mangeårige kendskab til og fortrængning af sandheden fremhævet:

"HVEM ER SKYLD I KLIMAKRISEN?"

Kan man virkelig sige at der er nogen som er skyldige i at vi nu står i begyndelsen af en klimakrisen? Vi ved ihvertfald at de store olieselskaber har haft deltaljeret kendskab til deres aktiviteters effekt på Jorden i mange år, og direkte har investeret penge i at fortrænge sandheden. Deres propaganda har medvirket til meget debat og forvirring omkring klimaudfordringen, men forskning bliver mere og mere tydelig, og mennesker verden over ser igennem den tunge propaganda. Store selskaber tjener svimlende på CO2-forurening, og det skal stoppes. Det vil vi arbejde hårdt for at gøre. Støt os og bliv medlem på www.350.dk"
(Klimabevægelsen 350, 23. oktober 2019)

Spørgsmålet, om de skyldige fylder meget i klimadebatten. Det er en meget fast diskurs inden for klimabevægelserne, at særligt olieselskabernes rolle og deres mangeårige kendskab gør dem til særligt skyldige og ansvarlige. Og som det fremgår af ovenstående citat, så har olieselskaberne været med til at forvirre og fordreje sandheden om klimaets udvikling. Denne diskurs om, at olieselskaber medvirker til propaganda, der fordrejer sandheden om klimakrisen, er væsentlig inden for diskursen om magthaverne som de ansvarlige. I nedenstående debat, som foregår på XR's facebook side d. 3. oktober 2019, så er *befolkningen hjernevasket til at kapitalismen i sin nuværende form er rationel*. Nedenstående diskussion på XR's facebook side handler om, hvorvidt det at føre klimakamp som en kapitalismekritik er givende ift. at skabe forandringer:

"DAGENS "GIGA-BANNER" AKTION I POLITIKKEN

»Danmark skal ikke satse på vækst, men på hensyn til naturen, ikke rovdrift på naturen«, siger Julie Stokholm. »Vi er skuffede og frustrerede. Det går alt for langsomt med at sikre vores livsgrundlag og standse masseudryddelsen af arter. Tiden er inde. Tilslut dig det fredelige oprør med Extinction Rebellion!"

Kommentarer:

Person A: ""i" bør staves "I" og ja i øjeblikket bruger kapitalinteresser "ekstreme metoder" i forsøget på at gøre befolkningen bange, sådan er det ved os, i andre lande, f.eks. Mexico myrder de ved hjælp af militser, indianerne så de kan jage dem væk og hive olien op af jorden."

Person B: "Jeg forstår til fulde den vrede, der driver værket, men vær opmærksomme på at f.ex. en aktion som den mod MD [McDonalds] skabte os flere modstandere end tilhængere. At spænde klimakampen for antikapitalismens vogn er dømt til at mislykkes som strategi, for befolkningen er MEGET langt fra at købe præmissen om kapitalismen som roden til alt ondt."

Person C: "Kapitalismen er ret meget en af de primære årsager til den klimakatastrofe vi er i. McDonalds aktionen var noget fis, fordi man fik den almene befolkning imod sig, ved at man ikke var tydelig omkring hvem man ville ramme. Folk der kom forbi, troede at aktionen var rettet imod dem. Så nej, en aktion som kan misfortolkes i en sådan grad, er nok ikke voldsomt succesfuld. Men kapitalisme og systemkritik generelt, er ekstrem vigtig i klimakampen. Vi kan ikke blive ved med at ha' et system, baseret på overproduktion for profitens skyld, (som er en af de grundlæggende ting ved kapitalismen), og samtidig gå i en grønnere retning. Det er enten eller."

Person D: "Befolkningen er hjernevasket til at kapitalismen i sin nuværende form er rationel - det er den objektivt ikke, kapitalismen har evnen til at bruge "låne" fremtidens ressource til nutidens forbrug, vækst og profit, og man kan derfor heller ikke stoppe med at fortælle hvad der er rigtigt, bare fordi folk ikke vil høre det. Man siger jo heller ikke til den fulde mand, du skal da bare køre bil, selv om han ikke forstår at han er til fare for sig selv og alle andre - så må han blive sur eller ej - han skal stoppes."

Person E: "Der er absolut intet galt i at se klimaproblemerne som et resultat af kapitalismens indbyggede krav om vækst i kombination med socialisering af eksternaliteterne. MEN... hvis klimakampen skal kæmpes, skal det være som klimakamp. Ellers bliver det aldrig en folkesag. Der er ikke en kinamands chance for at vinde det fra en marxistisk inspireret klassekamps-ståsted, hvor man først skal vinde over kapitalismen og SÅ gøre noget ved klimaet. Glem det."

Person F: Ønsket om at opnå bedre forhold for en selv og ens efterkommerne er universelt. Det er meningsløst at beskyldte kapitalismen for at være årsag til klimakrisen. Klimakrisen er en bivirkning af den generelle stigning i velstand. Længere er den ikke."

*Person G: "Vi kan ikke redde klimaet uden at gøre noget ved kapitalismen først, da kapitalismen er hovedårsagen til klimaforandringerne."
(Extinction Rebellion , 3. oktober 2019)*

Ovenstående diskussion trækker på flere forskellige diskurser angående kapitalismens rolle i klimakrisen. Diskurserne trækker bl.a. på en forståelse af kapitalismen som den primære årsag til klimakrisen, og at kapitalismen skal bekæmpes først. Den sideløbende diskurs udfordrer diskursen ved at sætte spørgsmålstegn ved, om det er givende at anvende kapitalismekritikken i klimakampen. Sidstnævnte diskurs trækker på en forståelse af, at kapitalismekritik ikke er en folkesag, hvorfor denne form for modstand ikke vil være givende for klimakampen. Kapitalismekritikken har også en indbygget opdeling, hvor nogle fremstilles som de hjernevaskede af kapitalismens rationaler, mens andre er i stand til at se og forstå det 'virkelige' billede.

4.3 Klimavenlig handling udebliver i diskurserne

Mens der i mere eller mindre grad eksisterer viden om konsekvenserne af klimaforandringerne, så er diskurserne om, hvad der er en klimavenlig handling mere uklare. Der er i høj grad enighed om, at det haster at finde varige løsninger på klimaforandringerne, men grundlaget for at skabe konsensus om, hvilke løsninger det kræver, er svært og går langt ud over de moralske forpligtelser. Dette er en udfordring, som ses i klimaløsningsdebatten i samfundet, og en udfordring, der kommer til udtryk blandt klimaengagerede i klimabevægelserne. Til trods for enighed om, at det kræver hurtig handling, er budende på reelle løsninger ligeledes mangeartede og flertydige blandt de klimaengagerede.

De tre bevægelser har hver nedsat nogle krav eller mål, som de arbejder på at få indført politisk. Den dominerende diskurs inden for klimahandling er, at det er politisk handling, der kan skabe den nødvendige grønne omstilling. XR har nedsat tre krav: 1) Regeringen skal fortælle sandheden ved at erklære klima- og miljønødstilstand og samarbejde med andre institutioner om at kommunikere det akutte behov for forandring, 2) regeringen skal handle nu for at stoppe tabet af biodiversitet og reducere drivhusgasudledninger til netto nul i 2025 og 3) regeringen skal oprette og ledes af et borgertings beslutninger omkring klima- og miljøretfærdighed. Ligeledes har DGSB har nedsat specifikke mål, som de i deres arbejde sætter fokus på: 1) Indføre klimabidrag og -bonus, som lader forureneren betale, 2) indføre et klimaborgerting, 3) sætte krav til uddannelsesinstitutionernes klimaansvar, 4) indføre en biodiversitetslov, og 5) Danmarks indirekte udledninger skal medregnes.

KB har ikke nedsat et antal af mål eller krav, men laver kampagner, hvor deres klimapolitik indgår, som kampagnen, der kræver 60 % reducere af CO2 inden 2025 og "nej til ny olieagt i Nordsøen".

Fælles for ovenstående krav og mål er, at de alle er orienteret mod politiske forandringer. De mere individorienterede løsninger på klimaforandringerne udebliver fra bevægelsernes diskurs om klimaløsninger. Hvordan man agerer bæredygtigt og klimavenligt som individ er en mindre veletableret fast diskurs. Klimabevægelsernes orientering mod individet knytter sig til at dele viden, opfordre til at gå på gaden og turde ødelægge den gode stemning og sætte klimaet på dagsorden – også til familiefødselsdagene (Klimabevægelsen 2. maj 2019).

• Klimapolitik

I artiklen *Kampen om sandheden: Klimavidenskab som aktivisme* fra 2014 argumenterer Cecilie Glerup og Marie Chimwemwe Degnbol for, at klima-NGO'en KB anvender videnskaben til at udøve kritik. De argumenterer for, at klimavidenskab er et vigtigt middel til at udøve kritik af gældende politik på klimaområdet (Glerup & Degnbol 2014:48). Glerup og Degnbol skriver, at "hvis man vil forstå, hvordan politisk kritik skabes blandt aktivister på miljøområdet, bliver studiet af videnskabens rolle derfor et kardinalpunkt" (2014:48). Ved en gennemgang af bevægelsernes facebookopslag i perioderne maj og oktober 2019 er det tydeligt, at videnskaben har en central rolle. Facebooksiderne refererer til videnskaben og opfordrer til at deltage i bl.a. demonstrationer, skolestrejke og fredelig civilulydighed. Men viden og videnskaben er også under kritik. Den grønne studenterbevægelse opfordrer til et større klimafokus på landets universiteters forskning og undervisning. Derudover er viden, og hvad der betegnes som valid viden, konstant i forhandling.

Alle bevægelserne i undersøgelsen er ikke partipolitiske, men med afsæt i Glerup og Degnbols analyse af videnskab som middel til kritik vil vi argumentere for, hvordan DGSB anvender videnskab til at præge danskernes vælgeradfærd. I et facebookopslag dagen før valget d. 5. juni opfordrer de til at stemme grønt til folketingsvalget. I opslaget medfølger en graf, hvor man kan se partiernes CO₂-reduktionsmål for 2030:

Der bliver samtidig refereret til, at alle andre politiske problemstillinger er irrelevante, hvis ikke vi får vendt klimakrisen, da krisen vil føre til menneskehedens udryddelse. Derved sættes klimaforandringerne øverst på den politiske dagsorden.

DGSB opfordrer også til at omlægge universiteternes forskningskræfter og de studerendes læsestof, så studerende lærer, hvad deres uddannelse kan lære dem om klimaet. DGSB udøver derved en kritik af videnskaben eller det manglende fokus på vidensproduktionen inden for klima bredt forstået på universiteternes uddannelser (Den Grønne Studenterbevægelse, 11. maj 2019).

• **Hvad er retmæssig klimahandling?**

En interessant diskurs, vi bliver opmærksomme på, vedrører materialitetens tilstedeværelse. Vi har fra flere hørt, at det er vigtigt ikke at servere vand i plastikflasker til klimaengagerede, da det ville kunne overtage dagsordenen på et hvert møde. Dette fik os til at rette blikket mod tilstedeværelsen af materialitet og diskurserne om anvendelse af materialiteten i forbindelse med klimabevægelsernes aktioner.

Vi vil i det følgende illustrere, hvordan anvendelsen af T-shirts bliver gjort til genstand for nogle af de udfordringer, der er i klimadebatten.

”Person A: T-shirt... åh nej 😞 Hvorfor fortsætte i gamle spor og forvente t-shirts m logo? Har lige tjekket Soulland. De forekommer ikke særligt bæredygtige med de to sædvanlige kollektioner/år og ikke nogen iøjnefaldende ord om bæredygtighed på hjemmesiden. Vi vil jo væk fra den forbrugstanke! Hvis klimabevægelsen havde ét samlende logo a la atomkraft/fredstegn osv, så t-shirtsene ville blive et statement i gadebilledet, på skolen, arbejdspladsen... Men en t-shirt som kun de indviede forstår virker jo kun... på de indviede. Producér bannere i massevis i stedet?”

Den Grønne Studenterbevægelse: ”Hej [Navn]. Tak for din kommentar. Det bliver ikke nogen t-shirt med logo, men i stedet t-shirts med blandt andet børn og unges eget tryk. De skal være med til at give os en identitet, ikke tøjmærket. I Den Grønne Studenterbevægelse har vi indtil videre ikke brugt nogen som helst midler på at producere noget som helst ud over bannere. Ingen klistermærker, ingen plakater, ikke noget. Nu har vi så fået muligheden for at få lavet en række bæredygtige t-shirts, der skal holde i mange år. T-shirtsene kommer desuden ikke til at gå i produktion, men vil kun eksklusivt blive brugt af børn og unge i den grønne studenterbevægelse. Ang. Tøjmærket er vi alle i en større grøn omstilling, også soulland, men det er en proces, hvor der også er brug for at blive lavet strukturelle tiltag, som hverken soulland eller vi har mulighed for at udføre, da vi begge desværre ikke er store nok til det. De kæmper en hård kamp for at omstille deres produktion til at blive bæredygtig og har på kort tid allerede taget store skridt. Derfor samarbejder vi med dem. Bedste Hilsner Mads /Den Grønne Studenterbevægelse”

” Person A: Tak for svar, I har garntisse tænkt jer godt om. I øvrigt: Med logo mente jeg ikke Soullands, men klimasagens. Jeg har længe drømt om at klimasagen havde sit eget verdensomspændende logo. Det var blot selve tanken om at ”vi skal da ha’ t-shirts! Ja vi ska da!! Vi skal da støtte gruppeidentiteten m en t-shirt og føle os handkekraftige fordi vi producerer noget!” Og så blev der trykt t-shirts. Erimitageløbet har fået en mailstorm fordi man ikke kan melde sig til løbet uden at bestille en t-shirt. Vupti: 17.000 stks, efter brug op på hylden m grimme t-shirts man smider ud år senere, fordi man i forvejen havde 11 i sin bunke m malertøj. Jeg ville hellere ha’ klistermærker/badges som kunne spredes over det hele... Men hey: Tak for al jeres arbejde!”

(Den grønne studenterbevægelse, 2. maj 2019)

Som det fremgår af ovenstående dialog, så bliver T-shirten et symbol på tidligere tiders forbrugstanker. T-shirts kan godt have en værdi ifølge person A, hvis det kan være med til at samle bevægelsen med et fælles logo og derved skabe et tydeligt statement. Person A opfatter bannere, klistermærker og badges som mere legitime end T-shirts, som kun de indviede forstår. Derudover bliver producenten af T-shirten også central, da det ifølge person A er væsentligt, at de er bæredygtige. Hertil lyder det fra DGSB, at tøjmærket Soulland er i gang med en større grøn omstilling, men at det er en proces. DGSB fraligger sig ansvaret, da grøn omstilling kræver strukturelle tiltag, som hverken Soulland eller DGSB er store nok at lave. Denne argumentation er interessant, da det kan argumenteres, at den modstrider med diskursen om 'State of emergency'.

Der er flere lignende eksempler, hvor blandt andet valgplakater og spraymaling bliver et objekt for ressourcediskussionen (Den grønne studenterbevægelse, 13. maj 2019).

5. Opsummering og anbefalinger

Denne undersøgelse er et trianguleret casestudie af, hvordan Extinction Rebellion, Den Grønne Studenterbevægelse og Klimabevægelsen 350's skaber konstruktioner om klimaforandringer, og hvorledes de anvender disse til at mobilisere til deltagelse i klimakampen. Undersøgelsen bygger på en diskursanalyse af de tre bevægelseres facebooksider i perioderne maj og oktober 2019.

En fremtrædende diskurs på tværs af bevægelserne er forståelsen af klimaforandringer som en nødsituation – 'state of emergency'. Klimabevægelsen trækker på en forståelse af, at vi er nødt til at handle nu eller aldrig, og at naturen og menneskehedens livsgrundlag er ved at forsvinde.

Den anden diskurs, jeg har fremhævet i rapporten, er forståelsen af de ansvarlige og skyldige. Her fremkommer der flere forskellige forståelser: En forståelse, der stiller alle til ansvar-, en forståelse, der stiller de ældre generationer til ansvar- og en sidste forståelse, der stiller magthaverne til ansvar for klimaforandringerne.

Endeligt har vi også valgt at dykke ned i, hvordan bevægelserne er politiske og engagerer til en mere klimavenlig adfærd både ift. vælgeradfærd og materialevalg.

3 anbefalinger og opmærksomhedspunkter

1. Klimafrivillighed er politisk frivillighed – ønsker organisationer at anlægge aktiviteter rettet mod klimaforandringer, som skal mobilisere frivillige, bør der være en ramme for, at frivillige kan udtale sig og vise deres politiske holdninger.
2. Generationskritik – der er nogle forskellige forståelser af klimakrisen, hvad angår unge og gamle – ønsker organisationer at anlægge aktiviteter rettet mod klimaforandringer, som skal mobilisere frivillige, bør der være en grundig overvejelse i organisationen af, hvorvidt der skal rummes flere generationer af frivillige og ligeledes, hvilken kommunikation der bruges omkring 'de ansvarlige generationer'.
3. Vær opmærksom på, at materialer kan blive en diskussion – ønsker organisationer at anlægge aktiviteter rettet mod klimaforandringer, som skal mobilisere frivillige, bør der være en overensstemmelse mellem organisationens forbrug og brug af materialer og deres klimarettede arbejde.

6. REFERENCER

Den grønne Studenterbevægelse A: <https://www.dgsb.dk>, forside til Den grønne studenterbevægelses hjemmeside

Extinction Rebellion A: <https://xrdk.org/dk/about-us/>, baggrundsviden om Extinction Rebellion

Extinction Rebellion B: <https://xrdk.org>, forside til Extinction Rebellions hjemmeside

Glerup, C., & Degnbol, M. C. (2014). Kampen om sandheden: *Klimavidenskab som aktivisme. Politik*, 17(2), 48-57

Habermann, Ulla (2001): *En postmoderne Helgen – om motiver til frivillighed*. Lund: Lund Socialhögskolan.

Jørgensen, Marianne W. & Phillips, Louise (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Klimabevægelsen 350 A: <https://www.klimabevaegelsen.dk/om-os#grupperne>, baggrundsviden om klimabevægelsen 350

Klimabevægelsen 350 B: <https://www.klimabevaegelsen.dk/det-goer-vi#kampagner>, Klimabevægelsen 350's forside på hjemmesiden

Kongsager, Rico (2019): "Kronik: Fik vi egentlig vores første klimavalg i 2019?" i Altinget d. 7. oktober 2019. <https://www.altinget.dk/christiansborg/artikel/kronik-fik-vi-egentlig-vores-første-klimavalg-i-2019>

Kozinets, Robert V(2020): *Netnography – The Essential Guide to Qualitative Social Media Research*

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987): *Discourse and Social Psychology*. London: SAGE.